

Наукові перспективи
Видавнича група

№ 5 (33)

2024

НАУКА і ТЕХНІКА

серія: право, серія: економіка, серія: педагогіка,
серія: техніка, серія: фізико-математичні науки

СЬОГОДНІ

З Україною

в серці!

Видавнича група «Наукові перспективи»

**Громадська наукова організація «Всеукраїнська Асамблея
докторів наук із державного управління»**

Громадська організація «Асоціація науковців України»

«Наука і техніка сьогодні»

*(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка»,
Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)*

Випуск № 5(33) 2024

Київ – 2024

**«Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право»,
Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»):
журнал. 2024. № 5(33) 2024. С. 1372**

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.04.2022 № 320 журналу присвоєно категорію "Б" із економіки та педагогіки (спеціальності – 015 - Педагогічні науки; 076 - Економічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 № 530 журналу присвоєно категорію "Б" із права (спеціальність – 081 Юридичні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 10.10.2022 № 894 журналу присвоєно категорію "Б" із техніки (спеціальність - 122 Комп'ютерні науки)

Журнал видається за підтримки Міждержавної гільдії інженерів консультантів, Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання»

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 24.05.2024, № 10/5-24)

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible

Головний редактор: Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Лауреат Премії Президента України для молодих вчених, Лауреат Премії Верховної Ради України найталановитішим молодим ученим в галузі фундаментальних і прикладних досліджень та науково-технічних розробок, академік Академії наук вищої школи України, Заслужений юрист України (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Бахов Іван Степанович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Волк Павло Павлович – доцент кафедри водної інженерії та водних технологій Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Гирка Ольга Ігорівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри товарознавства, митної справи та управління якістю Львівського торговельно-економічного університету (Львів, Україна)
- Гнатюк Сергій Олександрович - кандидат технічних наук, доцент, заступник декана факультету авіонавігації, електроніки та телекомунікацій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Дацій Олександр Іванович - доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Дівізніюк Михайло Михайлович - доктор фізико-математичних наук, професор, Завідувач відділу Відділу цивільного захисту та інноваційної діяльності Державної установи "Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України" (Київ, Україна)
- Дяденчук Альона Федорівна - кандидат технічних наук, старший викладач кафедри вищої математики і фізики Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (Мелітополь, Україна)
- Забулонов Юрій Леонідович - доктор технічних наук, професор, Член-кореспондент НАН України, директор Державної установи «Інститут геохімії навколишнього середовища Національної академії наук України» (Київ, Україна)
- Льїн Валерій Юрійович - доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)
- Ляїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Кардаш Оксана Любомирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматики, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- Квасніков Володимир Павлович – доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри комп'ютеризованих електротехнічних систем та технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Коваленко Валентин Васильович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник сектору авторського права та суміжних прав лабораторії авторського права та інформаційних технологій Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна)

- Самаріна В.В., Шахматова О.В.** 867
ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В НІМЕЦЬКО-МОВНОМУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОМУ ДИСКУРСІ
- Самусь Т.В.** 875
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ
- Сахненко А.В.** 886
ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЮНИХ СПОРТСМЕНІВ У КІННОМУ СПОРТІ
- Семак Л.А.** 901
МЕТОДОЛОГІЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ РІДНОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Сібаров С.Д.** 912
НОВАТОРСТВО В ДІЯЛЬНОСТІ АВТОРСЬКИХ ШКІЛ УКРАЇНИ
- Сухомлинова О.В., Геселева К.Г., Думанська Т.В.** 920
ІНТЕГРАЦІЯ МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН У МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ КОНТЕКСТ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: АКТУАЛЬНІСТЬ, ПЕРЕВАГИ, ВИКЛИКИ
- Тесцова О.О.** 934
ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕС ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ ТВОРЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
- Тимошенко Н.Є.** 947
ЗАГАЛЬНІ ПІДХОДИ ТА ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОЇ СФЕРИ
- Трофаїла Н.Д.** 959
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ З НЕПОВНОЇ СІМ'Ї
- Хроленко М.В.** 966
ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБОМ КВЕСТ-ТЕХНОЛОГІЇ
- Чичук А.П., Кучай Т.П.** 978
РОЛЬ УКРАЇНСЬКИХ ЛІТЕРАТОРІВ ЗАКАРПАТТЯ У РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ ТА ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 20-30-Х РР. ХХ СТ
- Шевченко С.М.** 987
ПРІОРИТЕТИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНЬОЇ РЕФЛЕКСІЇ

34. Platonov, V. N. (1997). *Obshchaia teoriya podhotovky sportsmenov v olimpiyskom sporte: Uchebnyk dlia studentov vuzov fizycheskoho vospytania y sporta* [General theory of training of athletes in Olympic sports: Textbook for students of universities of physical education and sports]. Kyev: Olympiiskaia lyteratura. [in Russian].

35. Busel, V. T. (2005). *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Irpin: VTF Perun. [in Ukrainian].

36. Krutsevych, T. Yu. (2017). *Zahalni osnovy teorii i metodyky fizychnoho vykhovannia* [General principles of the theory and methods of physical education]. Kyiv: «Olimpiiska literatura». [in Ukrainian].

37. Lynets, M. M. (1997). *Osnovy metodyky rozvytku rukhovykh yakosti: navch. posib.* [Fundamentals of the methodology for the development of motor qualities: teaching. manual]. Lviv: Shtabar. [in Ukrainian].

38. Matveev, L. P. (1999). *Osnovy obshchei teoryy sporta y systemy podhotovky sportsmenov* [Fundamentals of the general theory of sports and the training system of sportsmen]. Kyev: Olympiiskaia lyteratura. [in Russian].

39. Pro fizychnu kulturu i sport: Zakon Ukrainy vid 24 hrudnia 1993 r. № 3808-KhII / Verkhovna Rada Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> (data zvernennia 17.05.2024). [On physical culture and sports: Law of Ukraine of December 24, 1993 No. 3808-XI / Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>]. [in Ukrainian].

40. Momot, O. O., Shapoval, Ye. Yu., Zaitseva, Yu. V. and others (2019). *Slovnyk terminiv ta poniat zi sportyvnykh dystsyplin: navch.-metod. posib.* [Dictionary of terms and concepts from sports disciplines: teaching method. manual]. [in Ukrainian].

41. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro dytiacho-yunatsku sportyvnshkolu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 5 lystopada 2008 r. № 993 / Verkhovna Rada Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993-2008-%D0%BF#Text> (data zvernennia 13.05.2024). [On the approval of the Regulation on children's and youth sports school: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of November 5, 2008 No. 993 / Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993-2008-%D0%BF#Text>]. [in Ukrainian].

42. Hrzhynek, B. Y. (1994). *Snova loshady. per. s nem. Hurevycha D.Ia.* [Horse again. trans. with German Gurevich D.Ya.]. M.: Prohress. [in Russian].

43. Mychka, I. V. (2015). Pobudova trenuvalnogo protsesu z pauerliftyngu na etapi pochatkovoï pidhotovky [Building a powerlifting training process at the stage of initial training]. *Fizychnne vykhovannia ta sport u konteksti derzhnoi prohramy rozvytku fizychnoi kultury v Ukraini: dosvid, problemy, perspektyvy – Physical education and sports in the context of the state program for the development of physical culture in Ukraine: experience, problems, prospects.* 2. 45-47. [in Ukrainian].

44. Hloba, T. A., Tuz, V. O. (2016). Rozvytok kinnoho vydu sportu, yak olimpiiskoho ta yoho vplyv na ozdorovchi protsesy liudyny [The development of equestrian sport as an Olympic sport and its impact on human health processes]. *Suchasni tekhnolohii v sferi fizychnoho vykhovannia, sportu ta valeolohii: Zbirn. nauk. prats X mizhn. Internet nauk.-metod. konf. – Modern technologies in the field of physical education, sports and valeology: Collection. of science works X int. Internet of Science and Method. conf.* [in Ukrainian].

УДК 378.1

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-5\(33\)-901-911](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-5(33)-901-911)

Семак Людмила Анатоліївна кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри філології, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, вул. Сергія Єфремова, 25, м. Дніпро, 49009, тел.: (056) 371-08-21, <https://orcid.org/0000-0002-2495-4680>

МЕТОДОЛОГІЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ РІДНОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню методології вдосконалення рідномовної підготовки здобувачів вищої освіти. Помічено, що перспективи майбутньої успішної кар'єри висококваліфікованого спеціаліста здебільшого пов'язані з їхньою мовною підготовкою, комунікативними навичками й здібностями. Зауважено, що тенденції глобалізації академічного процесу, передбачають формування якісного освітнього середовища, за якого досконале вивчення ділової української мови стає нормою. Наголошено, що в Україні зростає інтерес до аграрних, інженерних, технічних спеціальностей, який зумовлений змінами на ринку праці й пов'язаний із бойовими діями і війною в нашій країні. Пояснено, що за сучасних соціально-економічних умов основною метою ділової україномовної підготовки в аграрно-економічному виші стає формування національно-культурної професійно орієнтованої компетентності студентів. Доведено, що фундаменталізація мовної освіти в аграрно-економічному виші постає як безперервність мовної освіти протягом усього навчання, яку слід здійснювати через такі складники освітньої системи, як цілісність процесу оволодіння рідною мовою, що досягають формуванням компетенцій і засвоєнням лінгвістичних знань, та формування готовності студентів до майбутньої професійної діяльності за допомогою рідномовної комунікативної компетенції. Висновковано, що для підвищення ефективності навчального процесу потрібно брати до уваги індивідуальні особливості студентів і створювати умови для підвищення мотивації студентів до вивчення ділової української мови. Важливо демонструвати студентам сучасність і нагальність підготовки з ділової мови для формування цілісної соціально-професійної компетентності випускника вишу. Висновковано, що залучаючи студентство до професійної комунікації, викладачі можуть вирішити завдання, що відображають професіоналізацію фахівця засобами ділової української мови.

Ключові слова: ділова українська мова, рідномовна підготовка, здобувач вищої освіти.

Semak Liudmyla Anatoliivna Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of The Philology Department, Dnipro State Agrarian and Economic University, St. Serhii Efremov, 25, Dnipro, 49009, tel.: (056) 371-08-21, <https://orcid.org/0000-0002-2495-4680>

METHODOLOGY FOR IMPROVING NATIVE LANGUAGE TRAINING OF HIGHER EDUCATION ACQUIRES

Abstract. The article is devoted to the study of the methodology of improving native language training of higher education applicants. It has been observed that the future prospects of a successful career of a highly qualified specialist are mostly related to their language training, communication skills and abilities. It is noted that the trends of globalization of the academic process provide for the formation of a high-quality educational environment in which the perfect study of the business Ukrainian language becomes the norm. It was emphasized that interest in agricultural, engineering, and technical specialties is growing in Ukraine, which is due to changes in the labor market and is related to hostilities and war in our country. It is explained that under modern socio-economic conditions, the main goal of business Ukrainian-language training at an agrarian-economic university is the formation of students' national-cultural professionally oriented competence. It has been proven that the fundamentalization of language education in an agrarian and economic university appears as the continuity of language education throughout the entire education, which should be carried out through such components of the educational system as the integrity of the process of mastering the native language, which is achieved by the formation of competences and assimilation of linguistic knowledge, and the formation of students' readiness to future professional activity with the help of native language communicative competence. It was concluded that in order to increase the effectiveness of the educational process, it is necessary to take into account the individual characteristics of students and create conditions for increasing the motivation of students to study the business Ukrainian language. It is important to demonstrate to students the modernity and urgency of training in business language for the formation of a holistic social and professional competence of a university graduate. It was concluded that by involving students in professional communication, teachers can solve tasks that reflect the professionalization of a specialist by means of business Ukrainian language.

Keywords: business Ukrainian language, native language training, higher education applicant.

Постановка проблеми. Аналіз сучасного ринку праці свідчить, що нинішній світ затребує професіоналів, здатних відповісти на глобальні виклики сьогодення, а також фахівців, які набули професійної рідномовної

комунікативної компетенції. Результати досліджень демонструють, що перспективи майбутньої успішної кар'єри висококваліфікованого спеціаліста здебільшого пов'язані з їхньою мовною підготовкою, комунікативними навичками й здібностями.

Помічено, що тенденції глобалізації академічного процесу, передбачають формування якісного освітнього середовища, за якого досконале вивчення ділової української мови стає нормою. Разом з тим, спостережено і підвищений інтерес до аграрних, інженерних, технічних спеціальностей, зумовлений змінами на ринку праці, де зменшується попит на випускників гуманітарних напрямів підготовки, а підвищується – на випускників прикладних факультетів, які володіють мовою професійної терміносфери. Підготовка фахівців в аграрних вишах полягає в розвитку мовної компетентності, що дає змогу професійно комунікувати діловою українською мовою в різних сферах і ситуаціях, розвинути високий рівень лінгвістичної компетенції, застосовувати мовні знання в професійно значущих мовних ситуаціях, актах, стилях, жанрах професійно орієнтованої мовомисленнєвої діяльності. Усе це визначає, по-перше, специфіку вивчення української мови в аграрних вишах, що зумовлена професійною орієнтацією під час навчання, а, по-друге, актуальність запропонованої праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі питання розроблення методології викладання мови й здійснення рідномовної та іноземномовної підготовки студентів у закладі вищої освіти висвітлено у працях таких науковців, як С. Амеліної, М. Каленик, З. Митяй, Т. Пахомової, О. Піддубцевої, О. Резунової, К. Тараненко та ін. Утвердження української мови в усіх соціальних сферах народу, посталий запит в українському суспільстві на вивчення і вдосконалення знань української мови після повномасштабного російського вторгнення, глобалізація і цифровізація сучасного світу – усе це спонукає до пошуку нових способів навчання української мови не лише в закладах освіти, а й загалом у лінгвометодиці й лінгводидактиці. Тому наразі педагогічна наука продовжує пошук осучаснення методики викладання української мови відповідно до реалій, розроблення новітніх програм структурування і подання навчально теоретико-практичного матеріалу для якісного й результативного засвоєння мовних знань.

Мета статті – проаналізувати шляхи удосконалення ділової україномовної підготовки студентів у аграрно-економічних закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. За сучасних соціально-економічних умов основною метою ділової україномовної підготовки в аграрно-економічному виші стає формування національно-культурної професійно орієнтованої компетентності студентів. На думку О. Резунової «заклади вищої освіти повинні виховувати майбутніх фахівців у дусі глобального громадянства задля

кращого служіння національній та міжнародній спільноті. Це вимагає вироблення глобальної компетентності, яка виявляється у формуванні відчуття громадянської відповідальності, що виходить за межі місцевого або навіть національного рівня» [3]. Україномовне професійно орієнтоване навчання зазвичай інтегроване, оскільки його метою є не стільки засвоєння мовного матеріалу, граматичних правил, лінгвокультурних особливостей, формування мовних навичок і розвиток комунікативних умінь, скільки засвоєння змісту спеціальних професійних відомостей, формування рідномовної професійної комунікативної компетенції, розвиток абстрактного, і професійного мислення. «Згідно з дослідженнями низки лінгвістів, мовна компетентність є однією з найважливіших для фахівця будь-якої сфери, адже з нею пов'язаний найзвичніший і водночас найдосконаліший тип мислення, окрім того, словесна і розумова діяльність є найскладнішими видами діяльності людини» [2].

На нашу думку, професійно орієнтоване мовне навчання потрібно здійснювати із дотриманням таких принципів: орієнтованості на професійну діяльність, врахування вікових особливостей студентів, навчальної автономії та індивідуальних траєкторій професійного розвитку здобувачів освіти, моделювання професійної діяльності, модульності змісту підготовки, інтегративності, а також принципу багаторівневості підготовки в умовах академічного процесу вишу. Наведені принципи тісно взаємопов'язані й повинні бути реалізовані в процесі формування україномовної професійно орієнтованої компетенції.

Із ідеєю безперервного й рівневого характеру освіти пов'язані принципи рідномовної професіоналізації, професійного розвитку, модульності змісту підготовки, а також принцип багаторівневості підготовки в умовах академічного процесу вишу. Із ідеї інтегративності чинників освіти впливають принципи врахування вимог соціально-професійного середовища, комплексного формування професійної рідномовної компетентності, функціональності професійної рідномовної підготовки, проблемності навчання, варіативності змісту і технологій навчання, інтернаціоналізації підготовки, взаємопов'язаного розвитку мовленнєвих умінь і принцип адекватності навчальних матеріалів.

Дотримуючись усіх наведених принципів під час здобуття ділової мовної освіти, вважаємо, що одним з реальних шляхів підвищення ефективності навчання рідній мові в аграрно-економічному виші є фундаменталізація процесу оволодіння діловою україномовною комунікативною компетенцією, яку розуміємо як процес і результат забезпечення студентів знаннями про рідну мову, основними принципами і закономірностями функціонування і розвитку української мови, необхідними й достатніми для самостійного й під керівництвом викладача оволодіння

повноцінною мовною комунікативною компетенцією, тобто генералізація мовних знань, які покладені в основу розвитку компетенцій.

Фундаменталізація мовної освіти в аграрно-економічному виші, на нашу думку, постає як безперервність мовної освіти протягом усього навчання, здійснювана через складові освітньої системи:

- цілісність процесу оволодіння рідною мовою, що досягають формуванням компетенцій і засвоєнням лінгвістичних знань;
- формування готовності студентів до майбутньої професійної діяльності за допомогою рідномовної комунікативної компетенції.

Перед діловим україномовним професійно орієнтованим курсом навчання в сучасних умовах дефіциту аудиторного часу потрібно окреслювати комплексну дидактичну мету: навчання ділової української мови через професію. Це, передусім, передбачає чітке структурування мовного матеріалу й узгоджену між суміжними спеціальними предметами змістовну структуру всього курсу, щоб уникнути непотрібних повторів і надлишкових розширень інформації.

Для підвищення ефективності навчального процесу потрібно брати до уваги індивідуальні особливості студентів і створювати умови для підвищення мотивації студентів до вивчення ділової української мови. Під час мотивування студентів до вивчення ділової мови, слід враховувати їх вікові характеристики й особливості навченості в такому віці. Представникам цієї вікової групи притаманні загальні риси з такими ознаками, як узагальненість розумової діяльності, самостійність мислення, гнучкість розумових процесів, смислова пам'ять, специфіка зв'язку наочно-образних і абстрактних компонентів мислення.

Слід також враховувати індивідуальні стилі й стратегії оволодіння знаннями, індивідуальні здібності студентів аграрно-економічного вишу до оволодіння діловою українською мовою. Відомо, що здібності – це індивідуально-психологічні особливості, що забезпечують легкість і швидкість набуття знань, навичок і умінь. Індивідуальні здібності визначають стиль і стратегії оволодіння діловою мовою. Доведено, що більшість студентів аграрно-економічного вишу мають логіко-математичний тип інтелекту, що визначає їх здібності. Студенти, які мають логіко-математичний тип інтелекту, легко оперують числами, мають здатність знаходити взаємозв'язки між причиною і наслідком, легко сприймають логічну, послідовну презентацію матеріалу. Тому для підвищення мотивації студентів аграрно-економічного вишу необхідно створити саме такі умови навчання. «Усе це можна це зробити через організацію навчання засобами відбору, структурування змісту навчання і форм його представлення; заохотити студентів до процесу оволодіння діловою мовою за допомогою методів ретроспективного аналізу та екстраполяції лінгвістичного і професійного досвіду; рефлексії та усвідомленого

розвитку індивідуальних лінгвістичних здібностей; організувати спілкування на заняттях з ділової мови за допомогою квазіситуацій, а також активізувати самостійну роботу студентів в процесі навчання ділової мови при інтегративному розвитку всіх видів мовної мовленнєвої діяльності» [1].

За таких умов у процесі формування ділової україномовної компетенції розвивається і підтримується активність студента, що дає змогу йому з'ясувати і розмежовувати загальні та індивідуальні особливості вивчення ділової мови; здійснювати спадкоємність етикетних і дипломатичних знань, навичок, умінь, мовного досвіду; застосовувати і розвивати власні лінгвістичні здібності.

Спостережено, що істотно демонструвати студентам важливість підготовки з ділової мови для формування цілісної соціально-професійної компетентності випускника вишу. Для цього слід крім аудиторних занять показати цінність конкретних позааудиторних заходів, спрямованих на формування ділової рідномовної компетентності: конференції, брифінги, диспути, інтерв'ю, локальні та міжнародні конкурси, фестивалі, відеоконференції в аспекті формування позитивної професійно-соціальної мотивації. Розвивати вмотивованість студентів до освоєння рідномовного офіційно-ділового матеріалу через роз'яснення істинної цінності володіння діловою мовою. Демонструвати готовність роботодавців адекватно оплачувати цю додаткову мовну компетентність в умовах капіталізації трудових ресурсів.

Зважаючи на потребу відбору матеріалу, його змісту, структурування та форм подання, необхідно також створювати умови стимулювання мотиваційних груп, найбільш актуальних для студентів на певному етапі. Такий підхід дає змогу підтримувати оптимальний рівень готовності студентів до ділової професійної комунікації. На першому курсі навчання в бакалавраті, як правило, студенти не усвідомлюють нагальність навчання ділової української мови. На даному етапі потрібна підтримка високої внутрішньої мотивації до вивчення української мови за професійним спрямуванням за допомогою поступового запровадження методів і форм навчання, що відрізняють навчання мови у закладі вищої освіти від аналогічного навчання в школі, забезпечення послідовності набуття знань студентів, їх очікувань від результативності навчання і системи оцінювання результатів. Також доцільним є використання інноваційних способів вивчення української мови, активних методів і форм навчання, виявлення прогалин в знаннях студентів. До останніх можуть бути вналежнені культурологічні лінгвістичні знання, несформовані або недостатньо сформовані вміння зіставлення, аналізу, синтезу, роботи з текстами. У такій ситуації студент занурюється в умови, за яких йому стає очевидним те, що в нього сформувалися ділові україномовні компетенції, які є мінімальними і недостатніми для продовження навчання у

виші, тому він усвідомлює принципову відмінність підходу до навчання української мови у виші та в школі, а також ступінь власної відповідальності в процесі вивчення ділової української мови.

На наступних курсах мотивація підвищується за рахунок інтеграції здобувачів у професійну освіту. Помічено, що навчання мови для спеціальних цілей сприяє стрімкому зростанню мотивації на третьому курсі і її підтримці на наступних курсах. Одне із значущих перетворень системи підготовки фахівців з вищою аграрною освітою полягає в тому, щоб ділова мовна підготовка активно залучалася в процесі формування у студентів умінь розв'язувати завдання, які ставить сучасний ринок праці щодо практики на підставі загальної і спеціальної професійної компетентності. Для цього потрібно переглянути методологію навчання ділової мови в аграрних вишах, спираючись не на загальний філологічний, а на професійно-прагматичний підхід і ретельний цільовий відбір лінгводидактичних методів. Оскільки специфіка дисципліни «Ділова українська мова» диктує комунікативно-діяльнісну модель навчання, то й навчання ділової рідномовної діяльності передбачає навчання через спілкування. Загалом, спілкування в педагогіці розуміють не лише як взаємний обмін інформацією, в процесі якого кожен з учасників прагне реалізувати своє комунікативне завдання, а також як форму, що є засобом і метою спілкування. У поєднанні з професійними компетенціями звичайне спілкування виходить на рівень професійного спілкування діловою українською мовою. Ядром такого спілкування є ситуація, яка визначає ролі її учасників.

Успішність організованого спілкування певним чином визначається дотриманням нормативності, задоволеністю учасників, результативністю спілкування як в плані швидкості і якості розвитку ділової мовної компетенції, так і стимулювання самостійності студентів, усвідомленістю поведінкової регуляції, а саме психологічною стійкістю, зростанням і стабілізацією самооцінки, наявністю соціального схвалення.

Для досягнення належного рівня сформованості ділової мовної професійно орієнтованої компетентності студентів рекомендовано широко застосовувати в навчальному процесі з української мови активні та інтерактивні форми проведення занять (ділові і рольові ігри, дослідження конкретних ситуацій) в поєднанні з позааудиторної роботою. У межах навчальних курсів повинні бути передбачені зустрічі з представниками компаній, державних і громадських організацій, спікерами, майстер-класи експертів. Ситуаційний аналіз (case study) передбачає аналіз випадків з професійної практики. Завдання такого типу потребують від здобувачів освіти обґрунтованого рішення в запропонованих обставинах. Від дискусій завдання такого типу відрізняються чіткішими вимогами до їх побудови. Рішення кейсів будується відповідно до чіткого сценарію: перебіг обговорення та характер

висновків повинні бути поставлені в тексті завдання. Кейси описують реальні події, тоді як при описі проблемних ситуацій факти можуть бути змінені, або додані вигадані обставини.

На заняттях з ділової української мови можна організувати спілкування за допомогою використання ситуацій професійного спілкування. Сюди можна зарахувати і технологію кооперативного навчання. Так, науковиця О. Піддубцева зазначає, що «кооперативне навчання – це не просто виконання структурованого завдання або досягнення певної мети учасниками групи, кооперативне навчання – це коли завдання або діяльність структуровані таким чином, що потрібна участь кожного учасника групи. Це дозволяє розподілити відповідальність за виконане завдання між усіма учасниками групи» [1]. Умова, якої потрібно дотримуватися, – це інтеграція всіх видів мовної діяльності в процесі навчання ділової української мови. Вивчення мови здійснюється з опорою на інтегративний підхід – підхід до навчання мови, заснований на взаємопов'язаному формуванні вмінь у всіх видах мовної діяльності: говоріння, читання, письмо. Взаємозалежне навчання видам мовної діяльності відбувається в межах їх послідовно-часового співвідношення на основі загального мовного матеріалу, розвиток одного виду сприяє полегшенню оволодіння іншим видом, послідовність видів мовної діяльності не є чіткою і статичною для різних умов навчання.

Проблема навчально-методичного забезпечення мовної освіти в аграрно-економічному виші є нагальною, оскільки з'явилася потреба за допомогою єдиного підручника чи навчального посібника забезпечувати індивідуальну освітню траєкторію кожного студента, цілеспрямовано формувати його навчальні компетенції; також постають питання, що стосуються специфіки створення навчального посібника, спрямованого на виконання вузького спектра завдань професійно орієнтованого навчання. Щоб навчання будь-якій мові було ефективним, слід застосовувати «функціонально-системний методичний підхід, а також метод аналізу та синтезу, порівняння, дедукції, уроку спостереження, узагальнення самостійних характеристик» [5].

Під час створення професійно орієнтованого навчального посібника з ділової української мови слід також враховувати основні функції, що їх він повинен виконувати. Важливою функцією, на наш погляд, є комунікативна, яка полягає в тому, що навчальний посібник з ділової української мови забезпечує поетапне оволодіння діловою комунікативною компетенцією. Інформаційна функція підручника дуже важлива, оскільки крім інформації лінгвістичного характеру, навчальний посібник з ділової української мови містить інформацію предметного характеру. Під час розроблення професійно орієнтованого підручника мова йде про ретельний відбір і подання в текстах відомостей, корисних з погляду оволодіння студентами рідномовними

фаховими компетенціями. Розвивально-освітня функція полягає в тому, що інформація в навчальному посібнику створює також основу для розширення кругозору студентів, формування їх світогляду, переконань.

Міждисциплінарний характер підручника, його зв'язок з освітнім середовищем набувають нині особливого значення. Функція професійної орієнтації полягає у встановленні зв'язку навчального процесу з професією майбутніх випускників, у відображенні в навчальних матеріалах професійної діяльності. Функції самоконтролю і самоосвіти забезпечують орієнтацію студента на першоджерела й освоєння умінь роботи з ними і є основою для раціональної організації навчальної діяльності, самостійного оволодіння знаннями і вміннями.

Під час створення професійно орієнтованих підручників з ділової української мови необхідне дотримання деяких принципів. Навчання ділової української мови в аграрно-економічному виші може бути успішним і ефективним лише тоді, коли протягом всього навчання послідовно здійснюється, так би мовити, орієнтований відбір текстового матеріалу, враховується професійна орієнтація студентів. Така робота повинна здійснюватися в тісному контакті з фаховими кафедрами. Реалізація міжпредметних зв'язків постає як один з основних засобів підвищення професійної підготовки фахівців.

Принципи мовомисленневої активності й проблемності реалізують за умови залучення до навчального посібника комунікативних завдань, що дають змогу організувати діяльність студентів таким чином, щоб спілкування на занятті було максимально наближене за своїми характеристиками до реального спілкування, а увагу здобувачів зосереджено на змісті діяльності та її меті. Відповідно до вимог, що висувають до навчальних посібників у контексті професійно компетентнісного підходу, комунікативні завдання повинні моделювати завдання професійної діяльності. Однією з найважливіших вимог є його укладання відповідно до принципу концентризму. Принцип концентричного розташування навчального матеріалу полягає в структуруванні мовного матеріалу, за якого лексичний і граматичний матеріал багаторазово повторюється в різних контекстах. За таких умов використовують раніше вивчений матеріал для розв'язання нових завдань, що передбачають розширення матеріалу, ускладнення мовомисленневих завдань, комбінування старого матеріалу з новими лексичними одиницями і граматичними структурами.

З огляду на такі принципи, вважаємо, що слід створювати професійно орієнтовані навчальні посібники з ділової української мови для аграрно-економічних вишів з урахуванням окреслених вимог, дотриманням наведених принципів, що сприяють ефективному формуванню ділової україномовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців. Укладаючи навчальні

посібники, потрібно зважати на модульну організацію змісту навчання, сутність якої полягає в розширеному структуруванні змісту навчального матеріалу, виборі адекватних йому методів, засобів і форм навчання для досягнення належного рівня навченості студентів. Зміст модуля слід розподіляти на блоки, кожен з яких має містити цільову програму дій для студентів. Крім цього, модуль повинен містити діагностичні тести, що дають змогу студентам самостійно оцінювати свій рівень засвоєння матеріалу з конкретного розділу. Головною перевагою такої організації змісту дисципліни й освіти є її висока адаптивність до неминучих змін в освітньому процесі. Заняття набувають усе більш професійний практико-орієнтований характер. Участь студентів у вирішенні проблемних ситуацій, професійних завдань і виконанні проєктів стають невід'ємним складником навчального процесу.

У навчальному процесі важливу роль відіграє викладач, виконуючи функцію організатора пізнавальної діяльності студента, будучи його консультантом, помічником, цілком сприяє розвитку результативного навчального процесу, де сам студент здобуває освіту, постає «активним суб'єктом» власної навчальної і пізнавальної, творчої діяльності. Навчати мові сьогодні викладачі можуть, упроваджуючи в освітній процес цифрові технології, користуючись електронними книгами й словниками, онлайн-текстами тощо, оскільки саме «за допомогою цифрових платформ, а також якості використання інструментів інформаційних технологій можна вдосконалити професійні навички й розвинути вміння створювати та аналізувати цифровий контент» [4].

Висновки. Отже, для викладача дуже важливо не лише володіти лексикою і терміносистемою тієї галузі знань, для студентів якої викладають ділову українську мову, а й мати достатнє уявлення про ті аграрні й економічні процеси і явища, що в майбутньому будуть освоювати студенти в рамках спеціальних дисциплін. Завдання викладача полягає в тому, щоб створити умови, за яких студент комунікуватиме з легкістю з відповідним професійним змістом. Разом з тим важливо створити адекватну ситуацію, що спонукує студентів не просто висловити своє ставлення до запропонованої проблеми, а й вступити у взаємодію з викладачем з метою отримання додаткової інформації. Передбачено, що в новій освітній системі і сам студент оволодіває умінням самостійно вивчати мову, підтримувати свої знання і формувати професійні вміння, розвивати власну ділову комунікацію. У такий спосіб, залучаючи студентство до професійної комунікації, можна вирішити завдання, що відображають професіоналізацію фахівця засобами ділової української мови, а саме: дати знання рідної мови для професійних цілей; ознайомити з основами професії. Перспективами досліджень у майбутньому вважаємо вивчення особливостей використання цифрових застосунків для оволодіння знаннями української мови.